

**O'quvchilarni darslarga bo'lgan qiziqishini oshirish va darslarga
jalb qilishning psixologik usullari**

Qurbonova Muxabbat Mirsadikovna

Toshkent viloyati Chinoz tumani Maktabgacha
va maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi 9-sonli
umumta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarni dars jarayonlariga jalb qilishning turli
hil usullari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ta'sir etish, jalb qilish, pedagogik jarayon, muvaffaqiyat.

Ta'lim islohotini muvaffaqiyati uning o'zgarib, rivojlanib borayotgan dunyoning talablariga javob berish bilan belgilanadi. Ta'lim jarayonida ishtirok etuvchi har bir mutaxassis o'z sohasini mohir bilimdoni bo'lish bilan bir qatorda, ta'lim-tarbiya faoliyatini olib borish bilan bog'liq zarur ijtimoiy komponentlarni ham o'zlashtirgan bo'lishi lozim. Ta'lim va pedagogik jarayonning samaradorligi, odatda, ko'plab omillar bilan belgilanadi, ular orasida eng muhimi, psixofiziologik, shaxsiy xususiyatlar, o'quvchilarning hissiy va bilim sohalarining o'ziga xos xususiyatlarini o'z ichiga olgan shaxsiy ta'lim yondashuvi. Endi hech kimga sir emaski, o'quvchining ilmiy muvaffaqiyati nafaqat uning qobiliyatlari, balki o'rganish istagi, ya'ni motivatsiya bilan belgilanadi. Ushbu qonuniyat Perkinsning intellektual chegara nazariyasida qayd etilgan bo'lib, u har bir faoliyatni muvaffaqiyatli egallash uchun ma'lum bir darajadagi intellekt kerakligini

aniqladi; keyingi muvaffaqiyat aql bilan emas, balki boshqa shaxsiy psixologik xususiyatlar bilan belgilanadi. Bundan tashqari, yorqin aqliy qobiliyatga ega bo'lgan bolalar zaif intellektual ko'rsatkichlarga ega bo'lgan va aksincha, "mukammal" bolalar o'rtacha yoki past qobiliyatlar bilan ajralib turadigan ko'plab holatlar mavjud. Agar o'rganish istagi haqida gapiradigan bo'lsak, bu murakkab ko'p faktorli ta'lim ekanligini ta'kidlash mumkin. Uning tarkibida psixologlar ta'lim faoliyati mazmuni va uni amalga oshirish jarayoni bilan bog'liq bilim motivlarini, shuningdek, talabaning boshqa odamlar bilan bo'lgan turli munosabatlariga bog'liq ijtimoiy motivlarni ta'kidlash mumkin. Eng keng ma'noda bilim motivlari-bolaning yangi bilimlarni yoki yangi bilimlarni olish usullarini o'rganish istagi. Ijtimoiy motivlar-jamiyatga foydali bo'lish yoki bu jamiyatda muayyan pozitsiyani egallash istagidir.

O'qitishda qiyinchiliklarga duch kelgan o'quvchiga psixologik va pedagogik yordam doirasidagi ish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi: Ular quyidagilar

1. Dastlab, o'smir bilan psixologik aloqa o'rnatiladi.
2. Bundan tashqari, qobiliyatsizlik sabablarini aniqlash uchun diagnostika ishlari olib boriladi.
3. Keyingi bosqichlarda psixologik yordam ko'rsatish bo'yicha keyingi harakatlar dasturi tuziladi va bajarilgan ishlarning samaradorligi aniqlanadi.

Ta'lim olishda qiyinchiliklarga duch kelgan o'quvchilar bilan ishlashning kompleks tizimini yaratishda pedagoglarga qator vazifalar belgilanadi

Vazifalar:

- ✓ Ta'lim olishda qiyinchiliklari bo'lgan bolalarni o'z vaqtida aniqlash, har bir bolaning o'ziga xos xususiyatlariga muvofiq bolalarning ko'rib chiqilayotgan toifasi uchun ta'lim jarayonini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash.

- ✓ Shaxsiy o'quv rejalarini ishlab chiqish va amalga oshirish, ta'lim olishda qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar uchun individual yoki guruh mashg'ulotlarini tashkil etish.
- ✓ Bolalarni psixologik-ijtimoiy-pedagogik qo'llab-quvvatlash.
- ✓ O'quvchilarga o'quv faoliyatida qiyinchiliklarni bartaraf etishda yordam berish, qiyinchiliklarni yengishda ularni usul va vositalarni izlash uchun signal sifatida qabul qilishga o'rgatish.
- ✓ O'quvchilarning o'quv ishlariga mas'uliyatli munosabatini shakllantirish.
- ✓ Ota-onalarga (qonuniy vakillarga) maslahat va uslubiy yordam ko'rsatish.

Agar ushbu vazifalar samarali bajarilganda sinfda past o'zlashtiruvchi o'quvchilar kontingenti sezilarli darajada pasayadi. Shu bilan birga o'smirlarning yashirin qobiliyatlarini kashf qilish uchun ham bir qator amaliy vazifalar keltirib o'tmoqchiman. Har bir shaxs qobiliyatli bo'lib dunyoga keladi, Faqat uning qobiliyatini yuzaga chiqara olish kerak. Bu esa o'z o'rnida o'qituvchi pedagoglar va ota-onalarga bola ta'lim-tarbiyasiga ko'proq e'tibor berishiga, qiziqishlari bilan o'rtoqlashishi uni ijod qila olishi uchun yetarli shart-sharoitlarni yaratishi muhim ahamiyatga ega. Xususan ular quyidagi maslahatlarga rioya etishlari

1. U bilan bog'liq bo'lgan har bir narsaga samimiy qiziqish orqali bola bilan hissiy aloqani o'rnatish, o'smirning ruhi va ongida nima sodir bo'lishini tushunish istagi
2. O'smirning qobiliyatini turini aniqlash; oilaviy ta'limning xususiyatlarini aniqlash; o'smirning o'ziga bo'lgan munosabatini aniqlash; maktab ta'limining shartlarini aniqlash (jamoadagi vaziyat, o'qituvchilar bilan o'zaro munosabatlar); o'qituvchilarning shikoyatlarini, o'quvchining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda so'rov o'tkazish; tuzatishning mumkin bo'lgan yo'nalishlari, o'qituvchilar ota-onalarga tavsiyalar ishlab chiqish tuzish

3. O'smiringa tibbiy, pedagogik, ijtimoiy, psixologik yordam ko'rsatishning turli turlarini o'z ichiga olgan individual korreksion ta'sir dasturini ishlab chiqish
4. Ishlashni baholash va amalga oshirilgan ishlarni natijasini tahlil qilish.

Ushbu tavsiya qilingan usullar va rejalarni amaliyotda qo'llanganda 70 foiz past o'zlashtiruvchi o'quvchilarda o'zgarishlar ta'limga ijobiy munosabat paydo bo'lgani aniqlangan. Bu tavsiyalar sinf raxbarlar fan o'qituvchilari va maktab amaliyotchi psixologlari faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi degan umiddaman.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Psixokorreksion trening mashg'ulotlar xulqi o'g'ishgan o'quvchilar bilan psixologik korreksion-rivojlantiruvchi treninglar/ A.Abdullayev Toshkent 2017
2. "Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari". Toshkent islom universiteti nashriyot-matbaa birlashmasi. Toshkent-2005